

Rede uitgesproken bij het begin van het studiejaar 1980/1981 van het Seminarium der Unie van Baptisten Gemeenten in Nederland, op zaterdag 13 september 1980.

AMBT EN VROUW IN DE GEMEENTE

Er vindt in onze tijd een diepgaande bezinning plaats over de positie van de vrouw in onze samenleving. Soms laaien de discussies hoog op. Wat ons hier echter vooral interesseert is het feit dat de vrouwen hoe langer hoe meer overgaan tot doeltreffende acties: Zij vechten nu voor haar rechten en doen dat als nooit tevoren. Overal in het maatschappelijk leven eisen zij een passende en eervolle plaats naast de man op. Of dit haardvuur zich zal uitbreiden tot een hevige bosbrand kan men enigzins betwijfelen omdat de maatschappelijke omstandigheden niet gunstig zijn. In elk geval: De vrouwen zijn in opmars; ze komen eraan! Die indruk krijgen we ook vanuit het informatie- en werkboek van Dr. Feitse Boerwinkel onder de titel: Einde of nieuw begin? Hij tekent onze maatschappij op de breuklijn. Van de zes voorbeelden die het boek biedt en die ook zeer de aandacht hebben getrokken gaat het vijfde over het einde van de mannensuprematie...!).

Zo'n aankondiging moet ons mannen toch wel iets doen, ook al ontdekken we bij lezing dat de auteur na deze onstuimige start aanstonds weer veel gas terug moet nemen omdat onze generatie dit einde nog niet algemeen ervaart. Wel blijft bij hem overeind dat er ontwikkeling is en dat we ons in een stroomversnelling bevinden: De vrouw is nu werkelijk aan de beurt. Na 1974 – het jaar waarin 'Einde of nieuw begin?' verscheen – is dat steeds duidelijker geworden. Dit geldt niet alleen voor de samenleving. Ook onder de

vrouwen van kerkelijke huize is er heel veel te doen en ook hier worden er eisen gesteld. Men lette op het dringend vragen om een plaats in het kerkewerk, ook vooraan in de dwarsbanken. In deze jaren waarin nieuwe taken van theologie ontstaan, zoals de theologie van de revolutie, theologie van de zwarten enz., is zich ook een feministische theologie aan het ontwikkelen. Misschien wordt zij – net als vaak bij de genoemde genitieftheologieën het geval is – wat gechargeerd maar er zit echt wel wat in. Zij is teken van de grote veranderingen die zich voltrekken en tevens voorbode van wat nog op komst is.

Hoe de toekomstige ontwikkelingen zich ook aan ons vertonen mogen, wij doen als kinderen van deze tijd er goed aan om ons alvast op deze verschijnselen te bezinnen. Wat globaal gesproken: De intellectuelen en de arbeiders hebben de kerk de rug toegekeerd, menselijkerwijs zijn nu de vrouwen de aangewezenen om te gaan. Wat hebben zij nog in een mannenkerk te zoeken? Deze beweging van vrouwelijke kerkverlaters is reeds op gang gekomen, vooral bij Rome. Er wordt dus op onze deur geklopt. We moeten onze tijd op dit punt leren verstaan. Kerk en gemeente waarin de vrouwen zo sterk de overhand hebben wat de getallen aangaat kunnen geen zaak van mannen alleen zijn, of in hoofdzaak van mannen. Het is de hoogste tijd dat wij er over gaan nadenken en beseffen dat er wat veranderen moet. 'Ambt en vrouw in de ge-

meente' kan daarom voor ons een actueel onderwerp genoemd worden. Al in 1958 heb ik mij op verzoek van de redactie van ons weekblad 'De Chisten' met deze materie beziggehouden maar de discussie is toen om voor mij nóg bekende redenen, maar die er hier niet toe doen- al te snel afgesloten zodat ik mij niet meer kan herinneren kan of er wel iets uitgekomen is. Ik denk van niet. Nu kunnen vrouwen in onze gemeenten al heel veel doen maar inzake ambt en vrouw hebben we te weinig nagedacht en het vermoeden is gewettigd dat we als gemeenten ook niet op hetzelfde spoor zitten. We willen daar graag iets aan doen terwijl we de goede verhoudingen nog niet uit het oog zullen verliezen. We vragen eerst naar:

Onze ambtsgedachte

Op een Broederschapdag van voorgangers in 1980 heeft de rector van ons Seminarium, Dr J. Reiling, over het ambt in het N.T. gesproken waarbij hij wat nieuwe gezichtspunten die vandaag opgeld doen naar voren heeft gebracht. Samen met de discussie was de middag zo interessant en waardevol voor ons allen dat we besloten om de bestudering van het ambt voort te zetten. We zijn dus als voorgangers op zoek naar een theologie van het ambt.

Het zou daarbij van veel belang zijn wanneer het lukken wilde een baptistisch model van het ambt te ontwerpen zodat we eindelijk eens vóór ons zagen wat onze ambtsgedachte dan wel is of zou kunnen zijn. Ik ben zeer benieuwd want de materie is verre van eenvoudig. Zo ligt het in het N.T.,

maar nog moeilijker wordt het in de kerkelijke tradities, zowel van Rome als van de Reformatie. Als kerk en ambt samen in een crisis verwickeld zijn kunnen we vragen: Is de crisis van het ambt het gevolg van de crisis van de kerk of ligt het veel meer zó dat een verkeerde ambtsopvatting geleid heeft tot verval van de kerk? Over dit laatste moet u vooral eens nadenken. Daar zit heel wat in.

In elk geval moet een gemeente van 'hapklare brokken' nog wel even geduld hebben want wanneer we het hele terrein zoeken te overzien dan zijn we niet in een handomdraai gereed. Wat we hier kunnen doen is alleen enige lijntjes trekken die dienstig kunnen zijn voor de bezinning op een eigen ambtsopvatting. In de eerste plaats moeten we dan constateren dat het N.T. het woord 'ambt' (dat afgeleid is van 'ambacht') niet kent. We staan hier voor een **onzuiver woordgebruik**. We hadden het dus eigenlijk niet in de formulering van het onderwerp moeten opnemen. Dit is natuurlijk geen ontdekking die we nu eerst doen zoals u begrijpen zult. Reeds van mijn studentenjaren af ben ik het tegengekomen dat het woord 'ambt' contrabande is, op een onzalig ogenblik binnengesmokkeld. Maar toch heeft het een verderfelijke rol gespeeld. Daarom liet de rector zich in de bespreking op de voorgangersconferentie ontvallen: 'We moeten het woord schrappen en weer opnieuw beginnen'. Ik kan het daar best mee eens zijn maar vrees ondertussen dat we het woord 'ambt' in de kerkelijke discussie nooit meer kwijt zullen raken. Het gaat daarmee als met het

woord 'kerk'. Karl Barth zegt daarvan: 'Het is theologisch aan te bevelen het duistere en belaste woord 'kerk' zoveel mogelijk — ook al lukt het niet helemaal — te vermijden, het in elk geval direct en consequent door het woord 'gemeente' te interpreteren.'²⁾ Dat lijkt me juist, maar door wat voor een woord moeten we dan de term 'ambt' uitleggen? Volgens het Nieuwe Testament zal dat met het algemeen en omvattend woord 'diakonie' d.w.z. 'dienst' moeten gebeuren, een woord dat ook in de Oecumene nieuw gemunt is. Het heeft vooral betekenis gekregen als 'dienen in Christus'. Christus zelf zei: 'Maar Ik ben in uw midden als dienaar' (Luc. 22: 27). Hij gaf aan deze woorden nog een dieptedimensie door te verklaren dat de Zoon des mensen zijn leven zou geven als een losprijs voor velen (= allen), zoals Marcus 10: 45 ons vertelt. Volgens het verband van deze woorden heeft Jezus daarmee een nieuw principe in deze wereld tot gelding gebracht: Niet heersen maar dienen. Koningen en machthebbers voeren heerschappij over de volkeren, vaak gepaard gaande met vervolging en onderdrukking. Zo'n vorm van machtsuitoefening is in de navolging van Christus onmogelijk en ondenkbaar. In de gemeente van Christus geldt een nieuwe gezindheid, een veranderde levensstijl: Dienen in zelfverloochening en zelfovergave — anderen ten goede. Het zij toegegeven: Ook in de gemeente zal niemand voor de ander in de dood gaan. Dat heeft alleen de Heer gedaan maar daardoor is het dienen van de Heer en de ander als het ware geijkt, voor altijd gewaar-

merkt. Het komt aan op het onbloedige offer van ons leven. Vergelijk Rom. 12: 1,2. Voor mensen die elkaar liever de oren wassen dan de voeten is dit alles zeer ingrijpend maar ook echt fundamenteel. Daarom zal de uitspraak van de Heer in Lucas 22: 27 de grondslag moeten vormen van een baptistische ambtsgedachte: Ambt is geheel en al dienst, zelfovergave en toewijding aan de ander.

Een tweede aspect van onze ambtsopvatting komen wij op het spoor wanneer we ons bezinnen op:

Ambt en gemeente.

Een paar jaar geleden verscheen er een fijn ogend boekje over het ambt van de hand van een godsdienstsocioloog. Ik bedoel hier Dr Gerard Dekker en de titel van zijn geschrift is: 'Het ambt: van boven of beneden?'³⁾ Ons antwoord op deze vraag moet luiden: van beneden! Gelukkig zegt Dekker dat ook. Dit brengt ons bij ons tweede aspect: Ambt en gemeente. Zij behoren bij elkaar. Ambt en gemeente corresponderen met elkaar op een wijze dat er sprake is van wederkerigheid. De ambtsdrager krijgt zijn opdracht vanuit en voor de gemeente. Daarbuiten heeft hij niets te vertellen uit hoofde van zijn functie. Zijn taak is de gemeente het evangelie van Christus voor te houden en haar bij zijn genade te bewaren. Hij heerst niet over de gemeente, drilt haar niet tot een modelgemeente naar eigen smaak of snit. Hij dient haar, geeft haar te eten en hangt de ruif niet te hoog. Ook leidt hij haar. Hij wijst niet alleen de weg maar gaat ook vooraan, hij is vooral voorbeeld van de kudde.

Soms zal hij moeten vermanen in opdracht van Christus en lijkt het erop dat hij van boven is en tegenover de gemeente staat, maar we moeten dat zo verstaan dat ook dit onder de opdracht valt die de gemeente hem verstrekt heeft. Daar zijn ambt aan de gemeente gebonden is en zijn gezag berust op de erkenning van de gemeente kunnen de rollen ook omgekeerd worden: hij kan op een zeker ogenblik niet meer erkend worden en zijn gezag verspelen. Hij kan zélf door de gemeente op de vingers getikt worden. Wie tucht oefent staat ook zelf onder tucht. En zo lijkt het er naar de andere kant op dat de gemeente tegenover hem staat. Het kan verkeren... en zo gaat het toe in de gemeente bij een ambtsopvatting waarin het ambt gezien en ervaren wordt als van beneden (dit is: uit de gemeente) opkomend.

Een derde gezichtspunt moet zijn:

Ambt en charisma.

In de latere kerk is het ambt het een en al geworden. De ambtspiramide van de Rooms Katholieke Kerk is daar afdoende bewijs voor. De kerk werd geïdentificeerd met de hiërarchie, het kerkvolk bleef hoe langer hoe meer buiten het gezichtsveld. De kerk was instituut, zelfs heilsinstituut geworden. Ook na de Reformatie zien we weer een ambtskerk ontstaan. Berucht in de geschiedenis is de 'Pastorenkirche' geworden en ten onzent de domocratie. Hier staan we voor een grove overschatting van het ambt, om zo te zeggen: dit is het ambt van boven! Daar is nu een opmerkelijke kentering in gekomen. De nieuwe sleutelfiguur

is geworden: de 'leek', het gewone gemeentelid. Ik denk daarbij aan wat de vooruitstrevende Mgr Bekkers inder tijd zei: 'Er zijn geen leken; iedere gelovige draagt in de kerk zijn eigen verantwoordelijkheid'. En na dit woord van een katholiek ook een uitspraak van een protestant in de persoon van Jac. Roos — de man van de vrijwilligerskerk — : 'Er liggen veel talenten begraven in de gemeente, kapitaal zonder rente'.⁴⁾ Met deze ontdekkingen moeten we bezig zijn, nieuw land valt hier te ontginnen. We zullen er de handen vol aan hebben maar het moet gebeuren. Naast het ambt komt dan het charisma te staan, charisma als de gave van de Heilige Geest. Gave aan de enkeling, het gewone gemeentelid. We kunnen hier echt spreken van een ambt der gelovigen. Ambt der gelovigen is omvattender en daarom beter dan priesterschap der gelovigen. De gelovige is in en door Christus niet alleen priester maar ook profeet en koning. Het gaat hier echter niet om hoge titels voor gemeenteliden, in tegendeel: We moeten ons veel meer openstellen en er vervolgens om bidden dat in dit drietal de gaven en krachten van de Heilige Geest zullen doorbreken.⁵⁾

Wanneer wij het ambt zien onder de gezichtspunten van zelfverloochende dienst op voorgang van Christus en opkomend van beneden uit de gemeente maar tevens en vooral rustend in een charisma — een gave van de Heilige Geest — dan is enerzijds de drempel voor een ambtsvervulling laag gehouden maar ook anderzijds het werk van de Heilige Geest ten volle erkend. Ook als in een latere perio-

de van het N.T. de ambtsgedachte een duidelijker omlijnd gezicht krijgt blijft toch een charisma verondersteld.⁶⁾ Ook de oplegging der handen, waarover wij in de Handelingen der Apostelen en in de Pastorale Brieven onderwezen worden, is niet alleen een plechtig moment bij de bevestiging als ambtsdrager maar bedoelt veelmeer de overdracht van de Heilige Geest. Wij moeten ook hier geen tegenstelling construeren tussen ambt en Geest, ook al is het kennelijk zo dat als de Heilige Geest minder creatief bezig is, we meer te horen krijgen over de ordening der ambten. Een lichte tendens naar het meer ambtelijk aspect valt echter ook in de oudere brieven van Paulus te bespeuren.⁷⁾ Belangrijk is vooral dat we het gezag van het unieke apostelschap niet laten overgaan op de ambten van de plaatselijke gemeenten of dat we op welke wijze dan ook een 'ambt' inbouwen tussen God en de gemeente of de gelovige. We hebben geen enkele behoefte aan een tusseninstantie, een hiërarchische gestalte of een heilige. Dit zou het ambt van de gelovigen buiten de deur zetten. Dit ambt ontvangen wij bij onze doop of belijdenis en het is daarbij zeer opmerkelijk dat terwijl in het O.T. alleen maar jongetjes besneden werden wij in het N.T. de opdracht krijgen ook de zusters op haar belijdenis te dopen. Daarmee brengen wij — op Gods bevel — haar op gelijke voet met de broeders! Vanuit onze ambtsopvatting behoren wij bij de congregationalisten, mensen die de gemeente-gedachte centraal stellen. In werkelijkheid is dat bij ons nog een ideaal en dat geldt ook van de

mondigheid van de gemeente en haar leden. Maar het is de moeite waard om er naar te streven want zij kon best eens de gemeente van de toekomst zijn! Wij moeten nu echter overstappen op:

De vrouw in het ambt

Wij zijn in de inleiding begonnen met te stellen dat de overheersende rol van de mannen in de maatschappij nog wel niet is uitgespeeld maar dat toch de vrouwen zich opmaken om haar rechtmatige plaats naast de mannen op te eisen en veelal nemen zij die ook al in, zij het onvoldoende. Natuurlijk rijzen daarbij problemen, maar de verstandigste vrouwen zullen die samen met de mannen willen oplossen. Een soortgelijke ontwikkeling doet zich ook voor bij de vrouwen in de kerken. De vrouwen verzetten daar vaak wel het meeste werk maar de mannen hebben de touwtjes in handen. De vrouw ruimte geven om te werken is echter nog weer wat anders dan haar positie in de gemeente te regelen op grond van haar erkenning. Nu zullen sommigen zeggen dat dit een vorm van secularisatie is: We volgen hier met andere woorden de trend van de wereld. Het nieuwe patroon dat om ons heen aan het ontstaan is wordt voorbeeld voor de organisatie in onze gemeenten. Nu was dat in zekere zin in het nieuwtestamentisch tijdvak ook zo: Het oosterse cultuurpatroon met zijn patriarchale verhoudingen, waarbij de mannelijke lijn de overheersende plaats innam, is nadrukkelijk overal aanwezig. De tijdsomstandigheden speelden toen eenzelfde rol als nu, eigenlijk is dat lood om oud ijzer. Wij

kunnen niet zonder tijd en geschiedenis leven en hebben daarom geen andere tijd en geschiedenis dan die waar in we ons nu bewegen. Wij zijn daaraan zo gebonden dat we eenvoudig niet meer in de zeden en gewoonten van vroeger, hoe bepalend die ook voor die tijd geweest mogen zijn, kunnen verkeren. Zelfs niet wanneer het hierbij gaat om de zeden en gewoonten die we in het N.T. tegenkomen. Hierbij moeten we nog opmerken dat in onze eigen tijd juist de zeden en gewoonten in snel tempo veranderen zodat er vragen ontstaan die we vroeger veel minder bewust beleefd hebben. Zo b.v. de vraag die ons hier bezighoudt. Dat ook onder christenen veel in beweging komt illustreert de uitspraak van Dr G.Th. Rothuizen. In een paar jaar geleden verschenen boek stelt hij vast dat de gereformeerde zede van vijftieng jaar geleden niet meer bestaat.⁸⁾ Van zede gesproken: Zegt Paulus niet in 1 Cor. 14: 35 dat een vrouw moet zwijgen in de gemeente omdat spreken voor haar lelijk staat? Als deze kwestie niet meer dan een zede is waarom maken wij ons er dan nog druk om? De tijden veranderen en met hen de zeden en gewoonten. Wie houdt dat tegen? En moeten wij niet — ook om der wille van het evangelie — bij de tijd blijven?

Het bovenstaande brengt ons bij een feitelijk gegeven: Kerken zullen in diverse landen en culturen, onder verschillende volkeren en rassen telkens een andere gestalte vertonen. Plaats en tijd zijn daarvoor verantwoordelijk. Zo is dat nu eenmaal. Plaats en tijd mogen echter niet een theologische factor worden. Daarom zullen we

steeds naar de concrete wil van God moeten vragen zoals die uitgedrukt wordt in een meer blijvende, fundamentele orde.

Om de materie die hier nu in het kort de revue moet passeren overzichtelijk te maken spreken we eerst over de betekenis van de **scheppingsorde**. Achter alle teksten in het N.T. die in verband met ons onderwerp ter sprake moeten komen kunnen wij haar heel duidelijk onderscheiden. In deze scheppingsorde neemt de vrouw de tweede plaats in: Eerst was er de man en uit hem is de vrouw genomen. Eva is — om het plastisch te houden — uit de rib van Adam gebouwd, dus Adams rib. Zij zal dat altijd weten. Of die tweede plaats een tweederangs plaats is kan men betwijfelen: Eva is immers een 'passende' hulp, zij is het 'tegenover' van Adam. Een gesprekspartner van hetzelfde niveau, een levensgezellin die door de nu mogelijk geworden communicatie de eenzaamheid uit het leven van Adam wegneemt.⁹⁾ Samen mogen zij zelfs een paar vormen dat zich kan voortplanten om dan als het ware telkens weer uit te roepen: Dit is been van ons gebeente en vlees van ons vlees. Men zou nog kunnen toevoegen: geest van onze geest. Geen wonder dat over de eerste ontmoeting van Adam en Eva daarom de glans van een verrukking van zinnen ligt. Beiden werden compleet lyrisch.

In dit licht valt moeilijk te begrijpen dat de verhouding man-vrouw zoveel problemen kent. Echter... op Gen. 2 volgt Gen. 3 en boven dit hoofdstuk staat: de eerste zonde. We lezen daar onder andere 'en naar uw man zal uw be-

geerte uitgaan en hij zal over u heersen'. In de schepping kreeg de man zo een heersende positie, vooral ook ten opzichte van de vrouw.

In het N.T. sluit 1 Cor. 14: 34 hier direct bij aan: Vrouwen moeten zwijgen in de gemeente omdat zij ondergeschikt zijn aan haar mannen. Er staat bij: 'zoals ook de wet zegt' en dat slaat terug op de aangehaalde woorden over het heersen van de man over de vrouw uit Gen. 3. Er wordt in het volgende vers — 1 Cor. 14: 35 — nog aan toegevoegd: 'Als zij iets te weten willen komen, moeten zij thuis haar mannen om opheldering vragen'. De man onderwijst de vrouw, niet omgekeerd. Duidelijk is ondertussen wel geworden dat het hier niet om alle vrouwen gaat maar om de getrouwde. De prioriteit van de man geldt dus voor huis en gemeente. Om die niet in gevaar te brengen moet de vrouw in de samenkomsten van de gemeente zwijgen. Nu moeten we hier ter verklaring opmerken — en ter bescherming van Paulus — dat voor Joden zowel als voor Grieken van die dagen het spreken van vrouwen in het openbaar laakbaar werd geacht. We raakten dat hierboven al even aan.

Paulus haalt hier in Corinthhe weliswaar de algemeen erkende zede erbij maar die kan alleen maar echt doorslaan tegen de achtergrond van de onderdanigheid van de vrouw zoals 'de wet' dat aangeeft. We lezen daarvan op verschillende plaatsen.¹⁰⁾ We recapituleren: Zwijgen moet, dat is in overeenstemming met de oudtestamentische wet die onderworpenheid van de vrouw eist en met de zeden van die dagen die het de vrouw niet toestonden in

het publiek te spreken. Vooral moeten we — wanneer we handelen over de vrouw in het ambt — tillen aan 1 Tim. 2: 11-14. Dit gedeelte vraagt bijna het ongelofelijke van de vrouw: 'Een vrouw moet zich rustig, in alle onderdanigheid, laten onderrichten, maar ik sta niet toe, dat een vrouw onderricht geeft of gezag over de man heeft; zij moet zich rustig houden'. Dit is wel het hoogtepunt van de eerste lijn n.l. die van de scheppingsorde. De lijn loopt door het hele N.T. Nu kan men de verzen 8 en 9 zó op elkaar betrekken en uitleggen dat ook de vrouwen — evenals de mannen — op iedere plaats van samenkomst moesten bidden en dan vervolgens vs 11 en 12 zó dat de vrouwen vragenderwijs en luisterend aan de verhandelingen konden deelnemen —alleen ze mochten niet leren en gezag uitoefenen over de mannen. Ook het verdere van dit gedeelte is helemaal joodse traditie: 'Adam heeft zich niet laten verleiden, maar de vrouw is door de verleiding in overtreding gevallen'. Men heeft wel eens gezegd dat voor Eva nog een duivelse verleiding nodig bleek terwijl Adam al voor een vrouw door de knieën ging. Zo'n uitspraak toont aan, hoe vreemd men tegenover deze joodse traditie stond. En dat is begrijpelijk. Wanneer wij letten op de uitspraak van vs 15: 'doch zij zal behouden worden, kinderen ter wereld brengend' dan volgt de apostel een bepaalde 'richting' in de joodse uitleg van Genesis die bijna als beneden-christelijk bij ons moet overkomen. Criterium voor het behouden worden kan uitsluitend zijn wat wij daarna lezen: 'indien zij blijft in geloof, liefde en heiliging, met ingetogenheid'.

We moeten hier afbreken en overgaan op de andere lijn die we in het N.T. kunnen trekken: **de orde van de herschepping** die we voor het gemak hier **heilsorde** zullen noemen. In de lijn van de z.g. scheppingsorde is steeds dominerend gebleken dat de man over de vrouw zal heersen (Gen. 3: 16). We moeten ons daar goed bij realiseren dat die woorden ontleend zijn aan de vloek waarmee God de slang, Eva en Adam bestrafte nadat Eva en Adam in de zonde gevallen waren. Tot deze vloek behoren ook de bekende woorden uit vs 15: 'Ik zal vijandschap zetten tussen u (de slang) en de vrouw en tussen uw zaad en haar zaad; dit zal u (de slang) de kop vermorzelen en gij zult het de hiel vermorzelen'. In dit vers wordt een strijd op leven en dood aangezegd die de geschiedenis der mensheid zal begeleiden, in beide gevallen eindigend in de dood. De kerk heeft hier echter een oerevangelie ontdekt, iets van het morgenrood van de verlossing, het oplichten van een nieuwe dag, een dag van heil. In de oude kerk werd over Eva gesproken als over een poort van de duivel, echter ook over Maria als een hemelspoort. Christus — haar Zoon — is gestorven voor de zonden der mensen. Hij veranderde de vloek in zegen. De samenhang is dus zo: In één mens zijn wij allen gevallen, door één Mens worden wij ook allemaal weer op de been geholpen. 'Zo is dan wie in Christus is een nieuwe schepping: het oude is voorbijgegaan, zie, het nieuwe is gekomen' (2 Cor. 5: 17). Op grond van deze fundamentele en omvattende vernieuwing die wij als wedergeboorte en herschepping moe-

ten kenschetsen zijn nu ook alle verhoudingen anders geworden. Dezelfde Paulus zegt immers in Gal. 3: 27 en 28: 'Want gij allen, die in Christus gedoopt zijt, hebt u met Christus bekleed. Hierbij is geen sprake van Jood of Griek, van slaaf of vrije, van mannelijk en vrouwelijk: gij allen zijt immers één in Christus Jezus'. Vgl. Col. 3: 11. Hier is op een radicale wijze de vloek van Gen. 3 weggenomen. Als men op dit niveau nog van onderdanigheid wil spreken dan in de zin van Ef. 5: 21: 'En weest elkander onderdanig in de vreze van Christus'. In dit licht bevreemdt het ons niet meer dat Paulus vele vrouwelijke medewerksters heeft gehad. We kunnen hier echter niet ten gunste van ons onderwerp alle slot- hoofdstukken van de brieven van Paulus uitkammen. We bepalen ons daarom bij Febe, een zuster uit de gemeente te Kenchreae, voorhaven van Corinthe. Bij haar vallen — naast de grote waardering voor haar — twee dingen op. In de eerste plaats wordt zij 'diakonos' genoemd. Omdat het hier om een vrouw gaat wordt niet met 'diakenen' vertaald maar met 'dienares'. Dat betekent een verzwakking in dit geval. Vrouwen konden echter evenals mannen diakenen zijn. Sommigen menen zelfs dat Febe vooraan gaat in deze rij. Verder komen vrouwelijke diakenen waarschijnlijk voor in: 1 Tim. 3: 11; 5: 3-16 en Rom 12: 6-8. Van genoemde Febe zegt de apostel verder dat zij velen en ook hem 'bijstand' heeft verleend. Ook bij dit woord treedt een verzwakking op omdat 'prostasis' van een grieks werkwoord komt dat elders met 'leiding geven' vertaald wordt (Rom. 12: 8; 1 Thess.

5: 12 en 1 Tim. 5: 17). Een wat scherpere vertaling van de verzen over Febe houdt dus de mogelijkheid in dat zij leidster van een huisgemeente is geweest. In dat geval heeft zij niet alleen een verzorgende taak gehad, waarvoor wij vrouwen zo geschikt achten, maar ook meegedaan aan de verkondiging. Trouwens daar heeft Paulus het ook meer dan eens over.

In het N.T. zijn vrouwen de eerste getuigen van de opstanding en krijgen de opdracht deze boodschap aan de discipelen door te geven. Bij de uitstorting van de Heilige Geest worden zij niet voorbijgegaan: Zij zullen profeteren. We komen dat ook elders tegen: Hand. 21: 9; 1. Cor. 11: 5. Als wij alles overzien wat de vrouw in de eerste gemeenten gedaan heeft steekt dit sterk af tegen de achtergrond van de verhoudingen in die oude wereld. Geen charisma is haar onthouden en dan toch ook: Zwijgen in de gemeente, verbod om te leren. Wij hebben van twee lijnen gesproken die dus blijkbaar met elkaar in strijd zijn. Ik zou dat probleem in beginsel willen oplossen door nog eens terug te keren naar Gal. 3: 27 en 28. In de wedergeboorte en de herschepping vallen daar de volgende tegenstellingen weg: Jood - Griek, slaaf - vrije en mannelijk - vrouwelijk. Aan de eerste problematiek — die van Jodendom en Christendom — heeft de apostel al zijn krachten besteed. Het is één grote worsteling geweest om het evangelie van Jezus Christus als boodschap van radicale genade en bevrijding te handhaven en door te zetten tegenover opdringend Jodendom. Hij heeft de mensen vervloekt die een ander evangelie

propageerden, of het nu ging om een apostel of een engel van de hemel (Gal. 1: 6-10). In deze gigantische strijd heeft Paulus overwonnen: Hij is de redder van het Christendom geworden, zij het natuurlijk niet in eigen kracht. Zo bleef de scheidsmuur geslecht (Ef. 2: 14). De tweede tegenstelling: slaaf - vrije is principiëel door Paulus gesteld en zo opgelost dat de slaaf zich als een vrijgekochte des Heren mocht weten, alleen de slavernij bleef. Paulus was radicaal in zijn denken maar in de praktijk geen revolutionair. Misschien kon dat ook niet eens vanwege de sociale opbouw van de samenleving in zijn dagen. Toch is de slavernij ook krachtens het evangelie opgeheven en verdwenen, alleen langs een vertraagde weg. Men heeft dit wel eens een vertraagde doorwerking van het evangelie genoemd. Nóg trager is het in de geschiedenis van de controversen: man - vrouw gegaan. Is de geschiedenis van de slavernij afschuwelijk verlopen, wat er vaak over de vrouwen beweerd is liegt er ook niet om. Ik ben daarover zoveel tegengekomen dat ik zou willen opmerken: mannen moeten zich diep schamen. Ze hebben zich achter bijbelteksten verscholen en al te vaak ook hier de doorwerking van het radicale en bevrijdende evangelie vertraagd.

Leven met de tijd

Wij moeten afsluiten. Ook Baptisten moeten zich bij de tijd houden. Vele taboes worden vandaag doorbroken, ook die op de vrouw rusten. Aan onze generatie schijnt het voorbehouden aan het verhaal van de discriminatie van de vrouw een einde te maken en

haar nieuwe openingen te bieden. Zij doet erg veel in de gemeente maar zij heeft nog niet volledig de plaats naast de man ingenomen. En dat moet toch gebeuren. Waarom verschuilen sommigen zich achter de leus: De vrouw moet zwijgen in de gemeente? Er is toch ook duidelijk sprake van — en nog wel bij dezelfde apostel in dezelfde brief — dat zij in de bijeenkomst van de gemeente mag en dan ook moet bidden en profeteren. Vergelijk 1 Cor. 14: 34 met 1 Cor. 11: 5. Bij zo'n stand van zaken kan het zwijggebod toch nooit in absolute zin als voorgeschreven beschouwd worden, voor alle tijden en over de gehele wereld? Dat rikt m.i. naar willekeur. En dit dan nog afgezien van de vraag wat we bereikt hebben als we de kracht van het vernieuwende evangelie hebben opgesloten in een strak keurslijf van een voorschrift. Waar is de dynamiek van het bidden en profeteren dan gebleven? Waar is hier nog de zo hoog geprezen vrijheid der kinderen Gods, bestaande uit zowel mannen als vrouwen? We mogen de Geest niet blussen, soms wel bij de vrouwen? Zo zijn we al gauw weer terug in de synagoge. En dat is toch ook van toepassing op 1 Tim. 2: 12 waar we de andere leus tegenkomen: De vrouw mag niet leren in de gemeente. Zulke pertinent klinkende uitspraken als van genoemde tekst zijn ingegeven door een bepaalde situatie. Hier door het opdringen van een dwaalleer waarvoor de vrouw gevoeliger zou kunnen zijn dan de man. Paulus is wat men wel noemt zeer 'situatie-gevoelig'. Maar zulke momenten mag men toch niet vastleggen in blijvende voorschriften? Elke

tijd kent zijn gevaren waarop men alert moet zijn. Laten wij daarom de vrouw niet langer achterstellen. Onze tijd is rijp om een nieuw begin te maken. Gen. 3: 16 waarin de man over de vrouw mag heersen is geen blijvende, onveranderlijke lotsbeschikking, geen doem voor altijd. Daarom past ons ook geen doemdenken. Vooral de vrouwen niet. Tegen alle zusters in de Heer zeg ik daarom: 'Staat dan in de vrijheid waarmee Christus u heeft vrijgemaakt!' En onze gemeenten zou ik willen vragen: Opent alle ambten voor de vrouw en begeleidt haar naar de kansel met een welgefundeerd en hartelijk: God zegene u!

G. Vegter

Noten:

1. Een Amboboek, Bilthoven. Tweede druk van 1974, blz. 162-181.
2. K. Barth, Einführung in die evangelische Theologie, S.45. E.V.Z.-Verlag Zürich 1962.
Ook voor het ambt komt Barth met hetzelfde recept. Zie: K. Barth, Die Ordnung der Gemeinde, S. 32 en 34. Chr. Kaiser Verlag München 1955. Sonderdruck uit: Kirchliche Dogmatik 1V, 2(S.787).
3. Uitgegeven bij Ten Have, Baarn, 1979.
4. Vrijwilligerskerk... kerk van de toekomst?, blz. 29. Oecumenereeks 1978. Uitg. Ten Have Baarn. Citaat Mgr Bekkers op blz. 64.
5. Zie: Ex. 19: 6; 1 Petr. 2: 5,9; Hebr. 4: 16; Openb. 1: 6; 5:10. Door het geloof krijgen wij deel aan Christus die in de eerste plaats profeet, priester en koning is. Dat houdt ook in dat wij als gemeente van Hem volmacht ontvangen voor het ambt van gelovigen. Het omvat om maar eens iets te noemen: het rechtstreekse dienen van God; het leven in onderscheiding van deze wereld en daarom ten dienste van deze wereld in voorbede en verkondiging; bereidheid om te lijden om Christus' wil en het uitzicht om met Christus te mogen regeren (M 19: 28; 1 Cor. 6: 2; Openb. 20: 6). Aan zo'n uitstraling kan geen ander ambt nog iets toevoegen.
6. Zie: 1 Tim. 4: 14; vgl. 1 Tim. 1: 18; 2 Tim. 1: 6. Men doet er goed aan om hier ook 1 Thess. 5: 19-20 in de overweging te betrekken.
7. Vgl. Fil. 1: 1 (opziensers en diaconen); 1 Thess. 5: 12,13 (leiding geven, vermanen).
8. Nog wel in de titel van het boek: Een bezige bij, of de gereformeerde zede bestaat niet meer. Een uitgave van Kok te Kampen, 1980. We wor-

- den hier herinnerd aan: Dr R. Schipper, De gereformeerde zede. Tweede druk van 1955, ook bij Kok verschenen.
9. Genesis kent twee verhalen over de schepping van de mens. Wij zijn uitgegaan van de tweede vertelling die de oudste is en midden in Gen. 2: 4 begint met de woorden: 'Ten tijde, dat de Here God enz.' Het eerste scheppingsverhaal heeft als kernuitspraak Gen. 1: 26,27. Volgens deze 'definitie' van de mens is hij een twee-eenheid als beeld van God: man en vrouw, beiden volkomen gelijkwaardig, dus zonder overheersing van de man.
  10. Zie: 1 Cor. 11: 3 en 8-10; Ef. 5: 22,24; 1 Tim. 2: 11-14; Tit. 2: 5 en 1 Petr. 3: 1,5.